

به نام خداوند
زیبایی ها ...

آراییه های ادبی

آرایه ها یا صنایع ادبی مجموعه ای از فنون

لفظی و معنوی هستند که موجب زیبایی کلام

میشوند

فنون ادبی در دو علم قرار میگیرند:

بیان

بدیع

علم بیان شامل چهار مبحث است:

1. تشبیه

2. استعاره

3. مجاز

4. کنایه

تشبیه

تعریف تشبیه: مانند کردن چیزی به چیز دیگر

که در یک یا چند ویژگی مشترک باشند.

ارکان تشبیه

هر تشبیه دارای چهار رکن است :

1. مشبه: چیزی که به چیز دیگر مانند می شود.
2. مشبه به: چیزی که به آن مانند شده است.
3. وجه شبه: ویژگی مشترک بین مشبه و مشبه به
4. ادات تشبیه: کلماتی که بین مشبه و مشبه به قرار میگیرند
(مثل، چون، همچون، مثل، مانند و...)

مثال:

روی او مثل ماه زیبا
است

مشبه

ادات تشبیه

مشبه به

وجه شبه

به این تشبیه که هر چهار رکن تشبیه را در خود دارد تشبیه تام یا کامل میگوییم.

نکته

اگر هریک از ارکان تشبیه از جمله
حذف شود نام تشبیه عوض میشود.

مثلا اگر ادات تشبیه را حذف کنیم نام تشبیه مؤکد است.

روی او مثل ماه زیبا
است

وجه شبه

مشبه به

ادات تشبیه

مشبه

تشبیه مؤکد

روی او ماه زیبا
است

اگر در تشبیه وجه شبه حذف شود نام تشبیه **مجمل** است

روی او مثل ماه زیبا است

مشبه

ادات تشبیه

مشبه به

وجه شبه

روی او مثل ماه است تشبیه مجمل

اگر دو رکن وجه شبه و ادات تشبیه همزمان حذف شده باشد نام تشبیه
بلیغ است

است

زیبا

وجه شبه

ماه

مشبه به

مثل

ادات تشبیه

روی او

مشبه

تشبیه بلیغ

روی او ماه است

روی او است ماه

مشبه مشبه به

تشبیه بلیغ

روی ماه

روی ماه تشبیه بلوغ

مشبه مشبه

در بیشتر موارد به تشبیه بلوغ مشبه و مشبه

جایگاه می شوند ماه

مشبه به
روی
مشبه

نکته

برای تشخیص نوع تشبیه همواره جمله ی
تشبیهی را نوشته و ارکان آن را مشخص
میکنیم سپس دقت میکنیم ببینیم کدام ارکان حذف
شده اند

مقصود

ندانستم که این دریا چه موج خون
فشان دارد

گوهر مقصود تشبیه بلیغ
مشبه به مشبه

جمله تشبیهی: مقصود مثل گوهر با
مشبه ارزادات تشبیه است مشبه به وجه شبه

آتش عشق است کاندر نی فتاد

جوشش عشق است کاندر می فتاد

آتش عشق
تشبیه بلیغ
مشبه به مشبه

جمله تشبیهی: عشق
مشبه
مانند
ادات تشبیه
آتش
مشبه به
سوزاننده
وجه شبه
است

ای که گفتی مرو اندر پی خوبان زمانه
ما کجاییم در این بحر تفکر تو کجایی

نَشَبیه

بحر تفکر
بلیغ

بحر تفکر

مشبه به مشبه

جمله تشبیهی

تفکر مانند بحر عمیق

مشبهت مشبه به وجه
ادوات تشبیه
شبهه

سر و قد که بر مه و حور حسن می

فروخت

چون تو درآمدی پی کار دگر گرفت

سر و قد
تشبیه بلیغ

مشبه به
مشبه

استعاره

اگر از دو رکن مشبه و مشبه به یکی حذف شود دیگر تشبیه نداریم وارد مقوله دیگری به نام استعاره می شویم

بنابر این:
زیر ساخت استعاره ، تشبیه
است

روز

ماه

مشبه / مشبه به

استعاره مُصَرَّحه (آشکار)

اگر مشبه را حذف کنیم و فقط مشبه به در جمله

بماند به آن استعاره مُصَرَّحه می گوییم

ماه کنعانی من مسند مصر آن تو شد

وقت آنست که بدرود کنی زندان را

ماه استعاره مصرّحه از
معشوق

ماہم این ہفتہ برون رفت و بہ چشم سالی

ست

ماہ استعارہ مُصرّحہ از معشوق

درین باغ ار خدا خواهد دگر پیرانه سر حافظ

نشیند بر لب جویی و سروی در کنار آرد

سرو استعاره مصرّحه از معشوق

مقصود

ندانستم که این دریا چه موج خون فشان

دارد

دریا استعاره ی مصرّحه از عشق

اخر از دو رکن مشبه و مشبه به، مشبه

بماند و مشبه به حذف شود نام استعاره

مَکْنِیّه است.

روی / ماه

مشبه

مشبه به

پرتو روی تو گوید که تو در خانه ی
مایی

روی استعاره مکنیه

جمله ی تشبیهی

روی تو مانند ماه درخشان است و پرتو

دارد

وجه شبه

مشبه به

ادات تشبیه

مشبه

اگر در استعاره مکنیه، مسببه به جاندار

باشد میگوییم استعاره مکنیه از نوع

تشخیص داریم

تشخیص = شخصیت دادن

ابر می گرید

ابر استعاره مکنیه از نوع
تشخیص

جمله تشبیهی

ابر مانند انسان زنده است

مشبه به می کند

مشبه ادات تشبیه

شبه

عارف از خنده ی می در طمع

خام افتاد

می استعاره **خنده** **از** نوع

جمله ی تشبیهی

تشخیص انسان زنده است

مانند می

و می خندد
مشبه به وجه شبه

مشبه ادات تشبیه

مجاز: واژه ای که در معنای غیر واقعی خود

بکار رود
مثال: ایران قهرمان آسیا شد ایران مجاز از تیم ایران است

کنایه: ترکیب، عبارت یا جمله ای که در معنای غیر واقعی خود بکار رود

مثال: فلانی در خانه اش همیشه باز کنایه از اینکه مهمان نواز
است است

فرق مجاز و کنایه

1. مجاز فقط یک لغت است اما کنایه بیشتر از یک لغت

2. مجاز در واقعیت اتفاق نمی افتد اما کنایه ممکن است در واقعیت همان گونه باشد.

مثلا وقتی می گوئیم فلانی در خانه اش همیشه باز است ممکن

است آن لحظه واقعا در خانه باز باشد اما منظور ما مفهوم

علم بدیع شامل دو بخش است:

آرایه های لفظی

آرایه های معنوی